

Eveneens heeft de gevangene Cornelis Jacobsz Cap geboren te Benschop, oud 57 jaar, voor schepenen van deze vrijheerlijkheid Zuid-Polsbroek bekend en verklaard - zonder gemarteld te zijn - dat hij in de periode van het binnenhalen van het hooi in het jaar 1649 op een bepaalde nacht tussen zaterdag en zondag uit de wei van Arie Huijgen in Noord-Polsbroek een roodbonte koe heeft gestolen en die naar Rotterdam heeft vervoerd en daar voor tachtig gulden verkocht aan de slagers Claes de Ronde en Jan van Dort.

Toen dezen echter bemerkten, althans gingen vermoeden, dat de eerder genoemde koe door hem misschien was gestolen en zij daarom de betaling uitstelden, is hij met achterlating van de koe en zonder betaling te vorderen van de kopers uit Rotterdam weggegaan uit angst gepakt en vervolgd te worden;

Dat hij eveneens met zijn zoon Willem Cornelisz Cap in oktober van het jaar 1650 op een bepaalde nacht uit de wei van Jan Jansz Houmes in Rosendaal onder Haastrecht twee grauwe merries heeft gestolen, waarvan hij er één heeft verkocht in Amersfoort op de paardenmarkt voor drieëntwintig pond en de andere heeft achtergelaten op de stal van Pieter Jan Schoutten te Soest; Dat hij, gevangene, bovendien met zijn voornoemde zoon bij het binnenhalen van het hooi in 1649 op een bepaalde nacht gewapend met vaarbomen is verschenen op een perceel land toebehorende aan het kapittel van St.-Marie¹ te Utrecht - welk perceel hij vroeger in huur had en dat nu verhuurd was aan Willem Jansz Mijnevelt - en daar met zijn zoon het opgetaste hooi in het water heeft gegooid;

Dat hij, gevangene, voorts op de 20ste november 1650 op de hofstede Oosterdam gelegen aan het Benedeneind te Benschop, in eigendom van Juffrouw Joanna de Milanen uit Utrecht en welk eigendom hij vroeger huurde, een zekere Cornelis Coperdraet, wonende aan de Rijn, met een mes heeft aangevallen en in de rug gestoken. Deze laatste was gekomen om de betreffende hofstee te bekijken met het doel deze te huren. Daarbij zei hij al dreigende "als het u past kom dan morgen de hofstee opnieuw bekijken en ik zal allen die komen om deze hofstee te huren ook op deze manier trakteren"

Dat hij ,gevangene, verder op 24 november van hetzelfde jaar 1650 de eerder genoemde Joanna van Milanen, die zich met een gezelschap bevond op haar hofstede, met de onfatsoenlijkheid heeft lastig gevallen om een nieuwe huurtermijn van de eerder genoemde hofstede te verkrijgen; waarbij de eerder genoemde juffrouw zich met goede woorden verontschuldigde en daarna de deuren van het voorhuis - waarin zij zich met haar gezelschap bevond - sloot om van verdere onfatsoenlijkheden vanwege hem af te zijn.

Dat hij, gevangene, en zijn zoon, in de loop van de avond van uit het achterhuis met grote kracht hebben geslagen en ingebeukt op de deur die verbinding geeft van het achterhuis met het voorhuis, daarbij roepende "t'sa gij honden, gij duivels kom er uit; deze nacht zullen er twee of drie sneuvelen" en meer van dit soort dreigende woorden, waarop Matthijs de Milanen, één uit het gezelschap van de eerder genoemde Juffrouw, door de voordeur van het voorhuis op de dijk

---

¹ de (verdwenen) kaptittelkerk van St.-Marie, die ten westen stond van de Dom

is gegaan om een manier te vinden om haar met het gezelschap uit het huis te helpen en dat de eerder genoemde Willem Cap, zoon van de gevangene, in diens opdracht over het hek is geklommen en zo het voorplein heeft betreden en voor de voordeur van de hofstede en het huis heeft belet dat de voornoemde juffrouw uit en Matthijs de Milanen in het huis konden komen. Daarbij riep hij ook "waar is mijn geweer", hetwelk hem later door de gevangene of iemand van de zijnen werd overhandigd en waarmee hij geruime tijd op het voorplein en voor de voordeur is gebleven.

Ondertussen is de gevangene, naast het huis lopende in die tijd, in zijn kwaad opzet door de vaker gemelde Juffrouw met sussende woorden en toezeggingen enigszins gestuit. Daarop zijn hij, gevangene, en zijn zoon samen weer in het huis binnen gekomen en lieten zij genoemde Matthijs eveneens door de voordeur bij de Juffrouw komen.

Dat ongeveer twee of drie uur daarna, wanneer de Juffrouw en haar gezelschap hun avondmaal hadden gehouden, en de deuren van het voorhuis die zowel uitgeven op de dijk als het achterhuis uit veiligheid gesloten zijn, hij gevangene opnieuw rumoer heeft gemaakt alvorens de deur van dat voorhuis te hebben los gemaakt en door de ring van die deur een vork heeft gestoken om te beletten dat iemand daar uit zou kunnen komen, terwijl de Juffrouw met vriendelijke woorden de gevangene verzoekende de deur weer los te maken en te openen, hij daarop tegen de Juffrouw heeft gezegd "ha – ha zoals u mij gekloot heeft zal ik u op mijn beurt kloten" daaraan toevoegende dat hij de deur niet wilde openen voordat zij hem een briefje zou hebben gegeven met daarin dat zij hem de eerder genoemde hofstede met de daarbij behorende landerijen opnieuw in pacht gaf voor zijn hele leven en ook dat van zijn kinderen; daarbij zeggende dat hij met geen woorden of een 'slecht' briefje te paaien was; dat hij zulk een briefje wenste opdat hij beschermd ware en daaraan toevoegende dat hij de Juffrouw eens om genade had gebeden, maar nu háár genade zou geven als zij niets over dit zou vertellen en hij van haar dit briefje zou hebben gekregen als gevraagd, hetwelk hij anderen wilde laten zien alvorens de deur te openen; daarop heeft de Juffrouw voor de nacht zou ingaan hem – geen andere oplossing ziende – het briefje van vernieuwde pacht gegeven; daarna hield hij, gevangene, nog niet op maar volharde in zijn geweld en dreigementen en verlangde van haar verder nog een verklaring dat alle beplanting en bepoting op en om de hofstede aan hem toekwam; na deze aan hem gegeven te hebben heeft hij de deuren geopend en gezegd dat het nu in orde was.

Dat bovendien hij, gevangene, en de eerder genoemde Willem Cap, zij oudste zoon, op de maandag van de laatst geleden beestenmarkt te Oudewater, zijnde op 25ste oktober oude² en de 4^e november nieuwe³ tijd voor de klok van 11 uur 's avonds beide met een linnen zak over het hoofd en een beitel in hun bezit zijn binnengedrongen in de woning van de al eerder genoemde Arie Huygen in Noord-Polsbroek; terstond vatten zij het dienstmeisje met de naam Merrigje Jans – die alleen thuis bezig was met het zouten van kaas – bij de hals en stootten haar een voet onderuit, waarna hij, gevangene, haar een prop in de

---

² in het Utrechtse (Benschop) is tot in 1700 de Juliaanse kalender nog in gebruik

³ in Holland (Zuid-Polsbroek) geldt al sinds begin 1583 de Gregoriaanse kalender

mond tot in de keel stak zodat zij niet kon roepen. Daarbij handelden hij, gevangene, en zijn zoon dusdanig dat het bloed haar mond en neus is uitgelopen. Vervolgens is zijn zoon met de beitel het voorhuis ingegaan en heeft daar de kast en het buffet opengebroke, terwijl hij zelf in het achterhuis is gebleven en daarna eens is gaan kijken door de achterdeur.

De meid is dan door een groepvenster naar buiten gekropen en al roepende naar de bureu gelopen; daarop heeft hij, gevangene, met zijn zoon verschillende goederen uit de eerder genoemde opengebroke kast gestolen, waaronder gouden ringen, zilveren lepels en enig ander zilverwerk als ook enkele gouden en zilveren penningen en zijn daarmee het huis uit gelopen.

Op weg zijnde naar Honcoop werden zij achtervolgd door Jan Leenen, Jan Bastiaensz en een paar anderen, die hen gepakt hebben op de hennepplantage van Jan Willemsz in het al eerder genoemde Honcoop. Daar hebben zij hen de gestolen goederen weer afhandig gemaakt.

Dat al deze genoemde dieverijen en daden van geweld zaken zijn met zeer kwalijke gevolgen die in handen van een goede justitie niet getolereerd behoren te worden, maar na berechting aan anderen tot voorbeeld zwaar bestraft, dus met de dood, dienen te worden. Waartoe de heer drossaert van deze vrijheerlijkheid Zuid-Polsbroek "nomine offitii" ofwel ambtshalve een strafvordering heeft ingesteld om recht te doen;

Zo is het dat de schepenen kennis hebbende genomen van deze eis, advies hebbende ingewonnen van ervaren rechtsgeleerden en gelet op alle ter zake dienende materie;

Doende recht uit naam van en vanwege de weledele heer van deze vrijheerlijkheid Zuid-Polsbroek de voornoemde gevangene hebben veroordeeld en veroordelen hem gebracht te worden op het schavot hier opgesteld en aldaar publiekelijk ten voorbeeld aan anderen gestraft te worden met onthoofding door het zwaard tot de dood er op volgt;

En verklaren alle goederen van hem, gevangene, onder aftrek van alle kosten en lasten, geconfisqueerd ten profijte van de boven genoemde heer van deze heerlijkheid.

Wijzen de Eis van zijn vordering toe.

Eis en conclusie ACTUM en gearresteerd door Rijck Dircxen van Zuijtdam, Jan Otten Suijdlandt, Jacob Bastiaensz Boonstoppel, Jasper Claesz Laetbij, Aert Thonisz Rotterdammer, Henrick Woutersz Slappendel ende Jan Verhouff -- schepenen van de voornoemde heerlijkheid Zuid-Polsbroek op vrijdag de 20ste december van het jaar 1652.

Uitgesproken en uitgevoerd de 21ste december 1652. Het stoffelijk overschot is begraven op het buitenkerkhof van Polsbroek.

Was terstond in aanwezigheid van mij ondertekend, A.G. Büllick Secretaris.⁴

---

⁴ A.G. Büllick was een notaris en procureur in Schoonhoven; documenten van hem zijn o.a. te vinden in het oud rechterlijk archief van Schoonhoven, bewaard in het streekarchief Midden Holland te Gouda.